

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Δομή της Νέας Ελληνικής Γλώσσας: Λεξιλογικά ζητήματα

Ενότητα 3#: Συνωνυμία

Διδάσκουσα: Βιβή Θώμου
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα **Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα** (*Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece*)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

	καφές	φαγητό
δυνατός	+	-
βαρύς	+	+

	ιστορία	μέτρα	ενδιαφέρον
αληθινός	+	-	?
πραγματικός	+	+	+

	παιδί	λαός	χρώμα
ζωηρός	+	-	+
ζωντανός	+	+	+

αληθινός / πραγματικός, αληθινό περιστατικό,
-ζωηρός / ζωντανός, ζωηρό παιδί
-ζωηρός / έντονος, ζωηρό ενδιαφέρον
-καλός / πολύς, καλά λεφτά
-σπουδαίος / σημαντικός, σπουδαίος άνθρωπος
-δυνατός / βαρύς, δυνατός καφές
-δυνατός / έντονος, δυνατός θόρυβος
-λαμπερός / λαμπρός, λαμπερό αστέρι
-ελαφρύς / ήπιος, ελαφρύ κλίμα
-ελαφρύς / λεπτός, ελαφρύ άρωμα
-δυσάρεστος / άσχημος, δυσάρεστα νέα

- ψηλό τακούνι ≠ **χαμηλό** τακούνι
δυνατή φωτιά ≠ **χαμηλή** φωτιά
- αδύνατος μαθητής ≠ **δυνατός** μαθητής
ελαφρύς καφές ≠ **δυνατός** καφές
- ρηχά νερά ≠ **βαθιά** νερά
επιφανειακή αλλαγή ≠ **βαθιά** αλλαγή
- αδύνατο ζωάκι ≠ **παχύ** ζωάκι
λεπτά φρύδια ≠ **παχιά** φρύδια
- κλειστός άνθρωπος ≠ **ανοιχτός** άνθρωπος
σκούρα χρώματα ≠ **ανοιχτά** χρώματα

♦ Πρόσεξε!

- Ο Γιωργάκης κόλλησε ανεμοβλογιά την αδερφή του!
- Ο Γιωργάκης κόλλησε ανεμοβλογιά από την αδερφή του!

κολλάω μια αρρώστια από κάποιον
(ο άλλος ήταν άρρωστος πρώτος)

κολλάω μια αρρώστια σε κάποιον
(εγώ ήμουν άρρωστος πρώτος).

- Μια αρρώστια **μεταδίδεται** (π.χ. με το σάλιο, από τον αέρα...).

κολλητική αρρώστια = μεταδοτική ασθένεια
αρρώστια = ασθένεια
άρρωστος = ασθενής

Από τις παραπάνω συνώνυμες λέξεις και εκφράσεις ποιες σου φαίνονται πιο 'καθημερινές' και ποιες πιο επίσημες; Θα σε βοηθήσουν τα παραδείγματα.

Είναι πολύ εύκολο να **κολλήσει** κανείς γρίπη σε κλειστούς χώρους.
Η αλλεργία δεν είναι **μεταδοτική** ασθένεια.
Αυτός ο ιός **μεταδίδεται** πολύ εύκολα.

Ο Φοίβος είναι **άρρωστος**, έχει ζαλάδες και τάση για εμετό.
Αυτή η κλινική μπορεί να νοσηλεύσει μέχρι 100 **ασθενείς**.
Πήγατε το φαγητό στον **ασθενή** του 104;

♦ Πρόσεξε επίσης:

Ο Φοίβος είναι **άρρωστος με** την μπάλα! Όλο για ποδόσφαιρο μιλάει.

Ποια χρήση έχει η λέξη "άρρωστος" εδώ;

ΣΥΓΓ.: αγανακτώ, αγανακτιομένους
ΠΡΟΣΟΧΗ: η λέξη αγανάκτηση δεν έχει πληθυντικό αριθμό.

αγανακτώ και αγανακτώ (P.)
νιώθω αγανάκτηση

Αγανάκτησε και άρχισε να φωνάζει.
ΣΥΝΩΝ.: θυμώνω, οργίζομαι, εξοργίζομαι
ΣΥΓΓ.: ► αγανάκτηση

αγαπάω/αγαπώ, αγαπιέμαι (P.)
1. νιώθω αγάπη για κάποιον ή για κάτι

Κάθε μητέρα αγαπά τα παιδιά της.
ΑΝΤΙΘ.: μισώ
2. μου αρέσει κάτι πολύ, ενδιαφέρομαι γι' αυτό
Αγαπώ τη μουσική και το χορό.
ΑΝΤΙΘ.: μισώ, αντιπαθώ
ΣΥΓΓ.: αγάπη, αγαπητός, αγαπητικός, αγαπημένος
ΣΥΝΘ.: υπεραγαπώ, πολυαγαπώ, πολυαγαπημένος

η αγάπη (ΟΥΣ.)
1. μεγάλο ενδιαφέρον, συμπάθεια, στοργή για κάποιον

Τους δένει βαθιά αγάπη.
ΑΝΤΙΘ.: μίσος
2. το να μας αρέσει κάτι πάρα πολύ, να μας ενδιαφέρει
Έχει μεγάλη αγάπη για τη μουσική.
ΑΝΤΙΘ.: αντιπάθεια, απέχθεια, μίσος
3. **αγάπες**: εκδηλώσεις αγάπης, όπως φιλία και χάδια
ΣΥΓΓ.: ► αγαπάω

ΠΡΟΣΟΧΗ: η λέξη αγάπη δεν έχει γενική στον πληθυντικό αριθμό.

αγαπητός, -ή, -ό (ΕΠ.)
αυτός που τον αγαπούν οι άλλοι, που είναι άξιος να τον αγαπούν
Είναι πολύ αγαπητός στους συμμαθητές του.
ΣΥΝΩΝ.: προσφιλής, αρεστός
ΑΝΤΙΘ.: μισητός, αντιπαθητικός
ΣΥΓΓ.: ► αγαπάω
ΣΥΝΘ.: αξιαγάπητος, κοσμαγάπητος

Έκανε μια άγαρμπη κίνηση κι έσπασε το ποτήρι.

ΣΥΝΩΝ.: άχαρος, αδέξιος
ΑΝΤΙΘ.: χαριτωμένος, κομψός
άγαρμπα (ΕΠΙΡΡ.)

η αγγαρεία (ΟΥΣ.)
δυσάρεστη εργασία· καθετί που κάνει κάποιος χωρίς να το θέλει, συνήθως επειδή τον αναγκάζουν

Το σιδερώμα είναι γι' αυτήν αγγαρεία.
ΣΥΝΩΝ.: καταναγκασμός
ΑΝΤΙΘ.: ευχαρίστηση
ΣΥΓΓ.: αγγαρεύω, αγγάρεμα

αγγαρεύω, αγγαρεύομαι (P.)
υποχρεώνω κάποιον ή του ζητάω να κάνει μια αγγαρεία

Αγγάρευε τους στρατιώτες να καθαρίσουν το στρατόπεδο.
Με αγγάρευε να πάμε για ψώνια.
ΣΥΓΓ.: ► αγγαρεία

το αγγείο (ΟΥΣ.)
1. δοχείο από πηλό ή από άλλο υλικό, όπου βάζουμε συνήθως υγρά
Πολλά αρχαία αγγεία έφεραν στο φως οι ανασκαφές.

2. πολύ λεπτός σωλήνας που μεταφέρει το αίμα ή άλλο υγρό στον άνθρωπο και στα ζώα

Υπάρχουν πολλά αγγεία στο σώμα μας.
ΣΥΓΓ.: αγγειακός
ΣΥΝΘ.: αγγειοπλάστης, αγγειοπλαστική, αγγειογράφος, αγγειολόγος, αγγειοχειρουργός

ο αγγειοπλάστης (ΟΥΣ.)
αυτός που κατασκευάζει αγγεία, κυρίως από πηλό
Παράγγειλα στον αγγειοπλάστη ένα πήλινο βάζο.
ΣΥΓΓ.: αγγειοπλαστική

η αγγειοπλαστική (ΟΥΣ.)

η αγγελία (ΟΥΣ.)
μήνυμα, ανακοίνωση ή είδηση που βρίσκουμε σε εφημερίδες, σε περιοδικά, στην τηλεόραση κτλ.
Έβαλε αγγελία στην εφημερίδα ζητώντας υπαλλήλους.
• Η λέξη αγγελία είναι αρχαία ελληνική και σχηματίστηκε από τη λέξη (ό) άγγελος, που σήμαινε αγγελιαφόρος.

αγγελικός, -ή, -ό (ΕΠ.)
αυτός που μοιάζει με άγγελο ως προς την ομορφιά ή ως προς την καλοσύνη

Αγγελικό πρόσωπο.
Έχει αγγελική ψυχή.
ΣΥΝΩΝ.: καλός, αγνός, άδολος, απονήρευτος, άσκακος
ΑΝΤΙΘ.: κακός, σατανικός, διαβολικός, μοχθηρός, πονηρός
αγγελικά (ΕΠΙΡΡ.)
ΣΥΓΓ.: ► αγγελία

ο αγγελιοφόρος και αγγελιαφόρος (ΟΥΣ.)
αυτός που φέρνει κάποια είδηση, κάποιο μήνυμα

Ο αγγελιοφόρος μάς έφερε τα καλά νέα.
ΣΥΝΩΝ.: μαντατοφόρος
• Η λέξη αγγελιοφόρος είναι αρχαία ελληνική και σχηματίστηκε από τις λέξεις (ή) άγγελία και φέρω.

ο άγγελος (ΟΥΣ.)
1. ο αγγελιοφόρος του Θεού· οι άνθρωποι πιστεύουν ότι έχει φτερούγες και είναι ντυμένος στα άσπρα

Άγγελος Κυρίου να σε φυλάει.
2. άνθρωπος που είναι όμορφος ή γεμάτος καλοσύνη
Είναι άγγελος, βοηθάει κάθε δυστυχισμένο.
ΣΥΝΩΝ.: καλός, πονόψυχος
ΑΝΤΙΘ.: σατανάς, διάβολος
φύλακας άγγελος: δεσ φύλακας
• Η λέξη άγγελος είναι αρχαία ελληνική

αγγούρι

το αγγελούδι (ΟΥΣ.)

1. ο μικρός άγγελος
Πάνω από τη φάτνη ζωγράφισε δύο αγγελούδια.
ΣΥΝΩΝ.: αγγελάκι, αγγελοούδι-κι

2. όμορφο ή καλό και φρόνιμο παιδί
Κοίτα το, είναι σωστό αγγελούδι!
Έπαιζαν ήσυχα, τα αγγελούδια μου.
ΑΝΤΙΘ.: διαβολάκι
ΣΥΓΓ.: ► αγγελία

το άγγιγμα (ΟΥΣ.)
το να αγγίζουμε κάποιον ή κάτι
Ένωσα το άγγιμά του στην πλάτη μου και γύρισα να τον δω.
ΣΥΝΩΝ.: ακουμπισμα
ΣΥΓΓ.: αγγίζω

αγγίζω, αγγίζομαι (P.)
1. ακουμπάω κάποιον ή κάτι με το χέρι

Μου άγγιξε τον ώμο απαλά.
ΣΥΝΩΝ.: πάνω
2. συγγινώ
Τα λόγια του άγγιξαν την καρδιά μου.
• Η λέξη αγγίζω σχηματίστηκε από την παλαιότερη ελληνική *άγγιζω*, που σήμαινε πλησιάζω, η οποία με τη σειρά της σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική *άγγυς*, που σήμαινε κοντά.
ΣΥΓΓ.: ► άγγιγμα
ΣΥΝΘ.: μυγαγγιχτος

αγγλικός, -ή, -ό (ΕΠ.)
1. αυτός που έχει σχέση με την Αγγλία ή τους Άγγλους.
2. (ως ΟΥΣ.) τα αγγλικά: η αγγλική γλώσσα
αγγλικά (ΕΠΙΡΡ.)

ο Άγγλος, θηλ. η Αγγλίδα (ΟΥΣ. και ΕΠ.)
αυτός που ανήκει στο έθνος της Αγγλίας και (ως Άγγλος πολίτης) στο κράτος της Αγγλίας

το αγγόνι (ΟΥΣ.)
το εννιά

αγριογούρουνο

μοιάζει με την κατοικίδια γάτα
Οι αγριόγατες ζουν στα δάση.
Σκαρφάλωσε στο δέντρο σαν αγριό-
γατα.

ΣΥΝΩΝ.: αйлουρος
2. γάτα που στην αρχή ζούσε κοντά
στον άνθρωπο και τώρα έχει φύ-
γει μακριά του και ζει σε άγρια
κατάσταση

*Καθώς προχωρούσαμε, μας όρμησε μια
αγριόγατα.*

το αγριογούρουνο (ΟΥΣ.)

1. άγριο γουρούνι
που τα δύο μπροστι-
νά του δόντια είναι
πολύ μεγάλα

*Ο Οβελίξ πήγαινε στο
δάσος για να κυνηγήσει
αγριογούρουνα.*

ΣΥΝΩΝ.: αγριόχοιρος,
κάπρος

2. το κρέας του α-
γριογούρουνου

Φάγαμε αγριογούρουνο στη σουβλά.

το αγριοκάτσικο (ΟΥΣ.)

άγριο κατσίκι που ζει στους βρά-
χους και στα βουνά

Τα αγριοκάτσικα τρέχουν γρήγορα.

ΣΥΝΩΝ.: αγριόγυδο

αγριοκοιτάζω, και αγριοκοιτάω
/ αγριοκοιτώ,(P.)

κοιτάζω κάποιον με άγριο, θυμο-
μένο ύφος

Τι του κάναμε και μας αγριοκοιτάζει;

το αγριολούλουδο (ΟΥΣ.)

άγριο λουλουδί, που φυτρώνει
μόνο του

*Μάζεψε αγριολούλουδα και έφτιαξε ένα
στεφάνι.*

άγριος, -α, -ο (ΕΠ.)

1. αυτός που ζει ελεύθερα στη φύση
Στη ζούγκλα ζουν πολλά άγρια ζώα.

ΑΝΤΙΘ.: ήμερος, εξημερωμένος

2. αυτός που φυτρώνει μόνος του
Άγρια υπλά

ζει στη φύση και δεν έχει γνωρίσει
ακόμα τον πολιτισμό

Οι άγριες φυλές της Αυστραλίας.

ΣΥΝΩΝ.: πρωτόγονος, απολίτιστος

ΣΥΝΩΝ.: πρωτόγονος

4. αυτός που προκαλεί φόβο, που
έχει κάτι σκληρό και τρομακτικό

Με κοιτούσε μ' ένα άγριο ύφος.

ΣΥΝΩΝ.: οργισμένος, εξεγερωμένος

ΑΝΤΙΘ.: ήρεμος, μαλακός

*Φυσούσε άγριος άνεμος. Ξέσπασε άγρια
μπόρα.*

με το άγριο: με άγριο, απότομο τρόπο

άγρια (ΕΠΙΡΡ.): με άγριο τρόπο

Τον μίλησε πολύ άγρια.

άγρια και αγριώς (ΕΠΙΡΡ.): με μεγάλη ε-
νταση

Καβγάδισαν αγριώς.

• Η λέξη άγριος είναι αρχαία ελληνική
και σχηματίστηκε από τη λέξη (ό)
άγρος.

ΣΥΓΓ.: > αγριάδα

ΣΥΝΘ.: αγριελιά, αγριόγατος, αγριόγα-
τα, αγριογούρουνο, αγριοκάτσικο, α-
γριοκοιτάζω, αγριολούλουδο, αγριό-
χοιρος, αγριοφονάρα, αγριοπούλι,
αγριοπερίστερο, αγριόκαιρος, αγριόπα-
πια, αγριόχηννα, αγριόσκυλο, αγριό-
χορτο

η αγριότητα (ΟΥΣ.)

1. το να είναι κάποιος άγριος,
σκληρός, απότομος

*Με την αγριότητα δεν καταφέρνεις τί-
ποτα.*

ΣΥΝΩΝ.: αγριάδα, σκληράδα, σκληρότη-
τα

2. (συνήθως στον πληθ.) η άγρια
πράξη

*Οι αγριότητες των Γερμανών στην Κα-
τοχή έμειναν στην ιστορία.*

ΣΥΝΩΝ.: βαρβαρότητα, ωμότητα

ΣΥΓΓ.: > αγριάδα

η αγριοφωνάρα (ΟΥΣ.)

άγρια και δυνατή φωνή

Μας ενοχλεί με τις αγριοφωνάρες του!

ΠΡΟΣΟΧΗ: η λέξη αγριοφωνάρα δεν έχει
γενική στον πληθυντικό αριθμό.

*Παλιά ζούσαν πολλοί αγριόχοιροι στα
δάση.*

αγριοπόδι, -ή, -ό (ΕΠ.)

αυτός που φαίνεται άγριος

Το πρόσωπό της ήταν αγριοπόδι.

ΣΥΝΩΝ.: βλοσυρός

αγριοπά (ΕΠΙΡΡ.)

ΣΥΓΓ.: > αγριάδα

το αγρόκτημα (ΟΥΣ.)

αγροτικό κτήμα που έχει συνήθως

μεγάλη έκταση και είναι καλλιερ-
γημένο· συχνά υπάρχουν σ' αυτό

κτίρια και τα κατάλληλα μηχαν-
ήματα για τις αγροτικές εργασίες

*Στο αγρόκτημα έχουμε κότες και πά-
πιες.*

ο αγρός (ΟΥΣ.)

το χωράφι

Αγρός γεμάτος σιτάρι.

ΣΥΓΓ.: > αγριάδα

ΣΥΝΘ.: αγρόκτημα, αγροφύλακας,
αγροφυλακή, αγροκαλλιέργεια, αγρο-
νόμος, αγρονομία, αγρονομικός, αγροί-
κος, αγροικία

ο αγρότης, θηλ. η αγρότισσα

(ΟΥΣ.)

αυτός που ζει κοντά στους αγρούς
και το επάγγελμά του είναι η καλ-
λιέργεια της γης

Η δουλειά των αγροτών είναι σκληρή.

ΣΥΝΩΝ.: γεωργός

ΣΥΓΓ.: > αγριάδα

ΣΥΝΘ.: αγροτόσπιτο, αγροτόπαιδο

αγροτικός, -ή, -ό (ΕΠ.)

αυτός που έχει σχέση με τον αγρό
ή με τον αγρότη

Η πατάτα είναι αγροτικό προϊόν.

ΣΥΝΩΝ.: γεωργικός

ΣΥΓΓ.: > αγριάδα

ο αγροφύλακας (ΟΥΣ.)

αυτός που το επάγγελμά του είναι
να φυλάει τους αγρούς

Ο αγροφύλακας δουλεύει στην εξοχή.

αγρυνάω/αγρυνώ (P.)

1. δεν κοιμάμαι κατά τη διάρκεια

άγχος

να έρθεις.

ΣΥΝΩΝ.: ξαγρυνάω

ΑΝΤΙΘ.: κοιμάμαι

2. είμαι πολύ προσεκτικός, κυρίως
για να μη γίνει κάτι κακό

*Οι στρατιώτες αγρυνούσαν για να
αντιμετωπίσουν τον εχθρό.*

ΣΥΝΩΝ.: επαγρυνάω

ΑΝΤΙΘ.: αδιαφορώ

ΣΥΓΓ.: > αγρύτνια

ΣΥΝΘ.: επαγρυνάω

η αγρύτνια (ΟΥΣ.)

το να είναι κανείς άγρυπτος·

*Διάβαζε όλο το βράδυ και είμαι κουρα-
σμένη από την αγρύτνια.*

ΣΥΝΩΝ.: ξαγρυνήματα, απύπνια

ΑΝΤΙΘ.: ύπνος

ΣΥΓΓ.: άγρυπτος, αγρυνάω

άγρυνος, -η, -ο (ΕΠ.)

1. αυτός που δεν κοιμάται ή δεν
κοιμήθηκε κατά τη διάρκεια της
νύχτας

Μείναμε άγρυντοι από το θρόνφο.

ΣΥΝΩΝ.: ξάγρυντος, άπυνος, ξύπνιος,
ξυπνητός

ΑΝΤΙΘ.: κοιμισμένος

2. αυτός που προσέχει συνέχεια,
κυρίως για να μη γίνει κάτι κακό

Άγρυντος φρουρός.

ΣΥΝΩΝ.: ακοίμητος

άγρυντα (ΕΠΙΡΡ.)

ΣΥΓΓ.: > αγρύτνια

ΣΥΝΘ.: ξάγρυντος

αγύμναστος, -η, -ο (ΕΠ.)

αυτός που δεν είναι γυμνασμένος,
που δεν έχει κάνει ασκήσεις γυ-
μναστικής

Έχει αγύμναστο σώμα.

ΑΝΤΙΘ.: γυμνασμένος

το άγχος (ΟΥΣ.)

δυσάρεστο αίσθημα που έχει κά-
ποιος όταν φοβάται ή όταν ανησυ-
χεί για κάτι

Έχω άγχος για τα ανθρωπιά αποτελέσματα.

ΣΥΝΩΝ.: αγωνία

ΑΝΤΙΘ.: ηρεμία

2. Η λέξη άγχος σημαίνει ανησυχία

α

β

γ

δ

ε

ζ

η

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

υ

φ

χ

Βασιλοπούλα

Το φλουρί της βασιλόπιτας έπεσε φέτος στη μητέρα μου.

• Η λέξη **βασιλόπιτα** είναι σύνθετη και σχηματίστηκε από τις λέξεις **Βασίλης**, που είναι το όνομα του αγίου που γιορτάζει την Πρωτοχρονιά, και **πίτα**.

ΠΡΟΣΟΧΗ: η λέξη **βασιλόπιτα** δεν έχει γενική στον πληθυντικό αριθμό.

η **βασιλοπούλα** (ΟΥΣ.)

η κόρη του βασιλιά

Τη μεγάλωσε σαν βασιλοπούλα.

ΣΥΝΩΝ.: πριγκίπισσα

ΣΥΓΓ.: ► βασιλείο

το **βασιλόπουλο** (ΟΥΣ.)

ο γιος του βασιλιά

Το βασιλόπουλο φίλησε τη Χιονάτη να αυτή ξύπνησε.

ΣΥΝΩΝ.: πριγκίπας

ΣΥΓΓ.: ► βασιλείο

βαστάω/βαστώ, βαστιέμαι (Ρ.)

1. κρατάω κάτι

Δε **βαστάω** χρήματα μαζί μου.

2. μπορώ να αντιμετωπίσω με υπομονή δυσάρεστες καταστάσεις
Δεν το **βαστάω** να υποφέρεις εξαιτίας μου!

ΣΥΝΩΝ.: αντέχω, υπομένω, ανέχομαι
3. λέμε ότι **βαστάει** κάτι που έχει διάρκεια, που συνεχίζει να υπάρχει για καιρό

Πιστεύουν πως η φιλία τους θα **βαστάξει** για πάντα.

ΣΥΝΩΝ.: διαρκώ, κρατώ

ΣΥΓΓ.: βάσταγμα

ΣΥΝΘ.: αβάσταχτος, δυσβάσταχτος

το **βατόμυρο** (ΟΥΣ.)

είδος μικρού καρπού, με κόκκινο, μαύρο ή μοβ χρώμα, που βγαίνει από το θάμνο της βατομουριάς
Τούττα με **βατόμυρα**.

το **βατραχοπέδιλο** (ΟΥΣ.)

(συνήθως στον πληθ.) ειδικό παπούτσι από σκληρό λάστιχο, που είναι πολύ μακρύ και πλατύ στην μπροστινή άκρη και που το φοράει κάποιος να να κολυμπάει πιο

στη θάλασσα.

• Η λέξη **βατραχοπέδιλο** είναι σύνθετη και σχηματίστηκε από τις λέξεις **βάτραχος** και **πέδιλο**.

ο **βάτραχος**,

θηλ. η **βατρακίνα** (ΟΥΣ.)

αμφίβιο χωρίς ουρά, που ζει σε λίμνες, βάλτους και ποτάμια, έχει πρασινωπό δέρμα, γουρλωτά μάτια και αλλάζει θέση κάνοντας μεγάλα πηδήματα

Από το βάλλο ακού-

γονταν τα **κόσματα**

των βατράχων.

ΣΥΝΩΝ.: βατράχι

ΣΥΓΓ.: βατραχάκι

ΣΥΝΘ.: βατραχοπέδιλο, βατραχάνθρωπος

βαφτίζω, βαφτίζομαι και

βαπτίζω, βαπτίζομαι (Ρ.)

1. κάνω βάπτισμα

Πότε θα **βαφτίσετε** το παιδί σας;

2. δίνω σε κάποιον ή σε κάτι ένα όνομα

Βάπτισα τη γάτα μου «Μαυρούλα».

ΣΥΝΩΝ.: ονομάζω

• Η λέξη **βαφτίζω** σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική **βαπτίζω**, που σήμαινε βυθίζω σε υγρό, η οποία με τη σειρά της σχηματίστηκε από τη λέξη **βάπτω**.

ΣΥΓΓ.: βαφτίδια, βάφτιση, βαφτιστικός, βαφτισμός, βαφτιστήρι, βάπτισμα
από την ίδια ρίζα προέρχονται και τα: **βάφω**, βαφή, βάψιμο, βαφέας, βαφέιο, βάμμα

ΣΥΝΘ.: αβάφτιστος

η **βάφτιση** και **βάπτιση** (ΟΥΣ.)

το να γίνεται κάποιος, συνήθως μωρό, χριστιανός, αφού τον βουτήξει ο παπάς σε αγιασμένο νερό και του δώσει ένα χριστιανικό όνομα

Μας κάλεσε στη **βάφτιση** του γιου της.

ΣΥΓΓ.: ► βαφτίζω

τα **βαφτίσια** (ΟΥΣ.)

η **βάφτιση**

νική στον πληθυντικό αριθμό.

το **βαφτιστήρι** (ΟΥΣ.)

αυτός στον οποίο ο νονός ή η νονά δίνει το όνομα κατά τη διάρκεια της βάφτισης

Αγόρασε στα **βαφτιστήρια** της πολλά **δώρα**.

ΣΥΝΩΝ.: βαφτισμός (βαφτισμά), βαφτιστικός (βαφτιστικιά)

ΣΥΓΓ.: ► βαφτίζω

βάφω, βάφομαι (Ρ.)

βάζω χρώμα ή χρώματα σε κάτι

Έβαφε το ποδήλατό της **κίτρινο**.

ΣΥΝΩΝ.: χρωματίζω

ΑΝΤΙΘ.: ξεβάφω

τα **βάφω μάρμα**: στενωχωριέμαι πολύ, απογοητεύομαι

• Η λέξη **βάφω** σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική **βάπτω**, που σήμαινε βυθίζω σε υγρό (σε βαφή).

ΣΥΓΓ.: ► βαφτίζω

ΣΥΝΘ.: ξεβάφω, ξαναβάφω

το **βάψιμο** (ΟΥΣ.)

αυτό που κάνει κάποιος όταν **βάφει**

Το δωμάτιό μου χρειάζεται **βάψιμο**.

ΣΥΓΓ.: ► βαφτίζω

βγάζω (Ρ.)

1. **μεταφέρω** κάτι από μέσα προς τα έξω

Βγάλε τα **βιβλία** από την τσάντα σου.

ΑΝΤΙΘ.: βάζω

2. **αφαιρώ** με εγγείριση

Ο οδοντίατρος μου έβγαλε το **σάπιο** **δόντι**.

ΑΝΤΙΘ.: προσθέτω, βάζω

3. **αφαιρώ** από πάνω μου κάτι που **φοράω**

Έβγαλα τα **ρουχία** μου, **για να** **πλυνθώ**.

ΑΝΤΙΘ.: βάζω, φοράω

4. **κερδίζω**

Βγάζω **πολλά** από τη δουλειά μου.

5. **παράγω** ένα προϊόν

Αυτό το **νησί** **βγάζει** **πολλές** **ελιές**.

Πήγαμε **επίσκεψη** σ' **ένα** **εργοστάσιο** που **βγάζει** **χαρτί**.

ΣΥΝΩΝ.: παρασκευάζω, κατασκευάζω

βέβαια

Τον έβγαλαν Μιχάλη, γιατί έτσι έλεγε τον παππού του.

ΣΥΝΩΝ.: ονομάζω, βαφτίζω

βγάζω το λάδι: δεξ **λάδι**

βγάζω από το μυαλό μου: δεξ **μυαλό**

μου βγαίνει το λάδι: δεξ **λάδι**

δε βγάζω (ούτε) λέξη: δεξ **λέξη**

τα βγάζω: μετρώ τα πρόσωπα γύρω

μου λέγοντας κάποια ειδικά λόγια, για να δούμε ποιος θα κάνει κάτι

τα βγάζω πέρα: τα καταφέρνω

ΣΥΓΓ.: βγάλισμο

ΣΥΝΘ.: ξεβγάζω

βγαίνω (Ρ.)

1. **μετακινούμαι** από μέσα προς τα έξω

Είχα βγει έξω όταν μου τηλεφώνησες.

ΑΝΤΙΘ.: μπαίνω, γυρίζω, επιστρέφω

2. (για τον ήλιο, το φεγγάρι κτλ.) **εμφανίζομαι** στον ουρανό

Ήταν πολύ πρωί και δεν είχε βγει ακόμα ο ήλιος.

ΣΥΝΩΝ.: ανατέλλω, ξεπροβάλλω

ΑΝΤΙΘ.: δύω, βασιλεύω, γέρω

3. **έρχομαι** κάπου όπου **μπορούν να με δουν**

Βγήκε στο μπαλκόνι να πάρει αέρα.

ΣΥΝΩΝ.: παρουσιάζομαι, εμφανίζομαι
βγαίνω ασπροπρόσωπος: τα καταφέρνω τελικά

ΣΥΝΘ.: παραβγαίνω, παινοβγαίνω

η **βδομάδα** (ΟΥΣ.)

η εβδομάδα

η **βδομάδα**

βέβαια και **βεβαίως** (ΕΠΙΡΡ.)

1. **λέξη** που δείχνει ότι κάτι γίνεται με **σιγουριά**

Και βέβαια θα σε βοηθήσω!

ΣΥΝΩΝ.: σίγουρα, φυσικά, οποσδήποτε, ασφαλώς, αναμφίβολα

2. **όπως** είναι φυσικό, **όπως** θα περιμένε κάποιος

Γίνονται, βέβαια, προσπάθειες, αλλά δεν έχουν βοθεει ακόμα οι ναυαγοί.

ΣΥΝΩΝ.: φυσικά

• Η λέξη **βέβαια** σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική **βεβαίως**, που σημαίνει με σταθερό τρόπο, η οποία με

α

β

γ

δ

ε

ζ

η

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

υ

φ

χ

παγοδρομία

η **παγοδρομία** (ΟΥΣ.)
άθλημα στο οποίο οι αθλητές τρέχουν ή κάνουν φηγούρες επάνω σε πάγο, φορώντας ειδικά πέδιλα

Κάνω παγοδρομία με μουσική.

• Η λέξη **παγοδρομία** είναι σύνθετη και σχηματίστηκε από τις λέξεις **πάγος** και **δρόμος**.

ΣΥΓΓ.: παγοδρομίο, παγοδρομικός, παγοδρομός, παγοδρομώ

το **παγόνι** (ΟΥΣ.) ☉

μεγάλο πουλί, που δεν πετάει το αρσενικό του έχει πολλά παρδαλά φτερά, που, όταν τα ανοίγει, μοιάζουν με βεντάλια

Το παγόνι έχει μεγάλες γαλάζιες βούλες στα φτερά του.

φουσκώνω σαν παγόνι: δεσ φουσκώνω

ΣΥΓΓ.: παγονάκι

ο **πάγος** (ΟΥΣ.)

1. η μορφή που παίρνει το νερό όταν η θερμοκρασία είναι πολύ χαμηλή

Το χιόνι στους δρόμους έγινε πάγος.

ΣΥΝΩΝ.: κρύσταλλο

Η κατάψυξη είναι γεμάτη πάγο.

2. **καθετί που είναι πολύ παγωμένο**

Τα πόδια του και τα χέρια του ήταν πάγος.

Το νερό της πηγής ήταν πάγος.

ΣΥΝΩΝ.: κρύσταλλο, μπουζί

• Η λέξη **πάγος** είναι αρχαία ελληνική και σχηματίστηκε από τη λέξη **πήγνυμι**, που σημαίνει στερεώνω.

ΣΥΓΓ.: ► παγίδα

ΣΥΝΩΝ.: παγοθήκη, παγοκολόνα, παγοβουνο, παγοπέδιλο, παγοδρόμος, παγοπέδιλος, παγοθραύστης, ξεπαγάζω, κρυοπάγημα

το **παγούρι** (ΟΥΣ.)

μικρό δοχείο στο οποίο βάζουμε νερό για να το κουβαλάμε μαζί μας

ΣΥΓΓ.: παγουράκι

η **παγωνιά** (ΟΥΣ.)

το πολύ κρύο

Στο βόρειο πόλο κάνει συνεχώς παγωνιά.

ΣΥΝΩΝ.: ψύχος, ψύχρα

ΑΝΤΙΘ.: ζέση, ζεστασιά, θερμότητα, κλίμα

ΠΡΟΣΟΧΗ: η λέξη **παγωνιά** δεν έχει γενική στον πληθυντικό αριθμό.

παγώνω (Ρ.)

1. **κάνω κάποιον ή κάτι πολύ κρύο ή γίνονται εγώ κρύος**

Ο κρύος άνεμος πάγωσε το χωριό.

ΣΥΝΩΝ.: κρυώνω

ΑΝΤΙΘ.: ζεσταίνω, θερμαίνω

Πάγωσε το σπίτι χωρίς καλοριφέρ.

ΣΥΝΩΝ.: κρυώνω, ψυχραίνομαι, ψυχραίνω

ΑΝΤΙΘ.: ξεπαγώνω, ζεσταίνω, ζεσταίνωμαι, θερμαίνωμαι

2. **μένω εντελώς ακίνητος από την έκπληξη ή από το φόβο**

Είδα μια σκιά πίσω μου και πάγωσα.

ΣΥΝΩΝ.: μαρμαρώνω, κοκαλώνω, πετρώνω

ΣΥΓΓ.: ► παγίδα

ΣΥΝΩΝ.: ξεπαγώνω, απάγωτος

το **παγωτό** (ΟΥΣ.)

παγωμένο γλυκό, που

συνήθως γίνεται από

γάλα, ζάχαρη και άλλα

υλικά

Παγωτό σοκολάτα.

ΣΥΓΓ.: ► παγίδα

το **παζάρι** (ΟΥΣ.)

αγορά στο ύπαιθρο, που

γίνεται κυρίως

τις γιορτινές μέρες και συνήθως μαζεύεται πολύς κόσμος από τις γύρω περιοχές

Αγοράσαμε ένα χαλί από το παζάρι.

• Η λέξη **παζάρι** σχηματίστηκε από την τουρκική **razar**.

ΣΥΓΓ.: παζαρεύω, παζάρεμα

ΣΥΝΩΝ.: σπλαβοπάζαρο, νυποπάζαρο

παθαίνω (Ρ.)

μου συμβαίνει κάτι δυσάρεστο ή άσχημο

Τι έπαθα! Άρρησα να ξυπνήσω!

Αν δεν προσέχεις, θα πάθεις κρυολόγημα.

καλά να πάθω: δεσ καλός

• Η λέξη **παθαίνω** σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική λέξη **πάθω**.

το **πάθημα** (ΟΥΣ.)

καθετί που παθαίνει κάποιος

Θα σας διηγηθώ το πάθημά μου.

ΣΥΝΩΝ.: κακό, κακοτυχία, ατύχημα, δυστύχημα

ΑΝΤΙΘ.: καλό, ευτύχημα, καλοτυχία

το **πάθημα γίνεται μάθημα:** αυτά που παθαίνει κάποιος τον κάνουν να προσέχει στο μέλλον για να μην τα πάθει ξανά

ΣΥΓΓ.: ► παθαίνω

η **παθητική φωνή**

φωνή του ρήματος που έχει κατάληξη **-ομαι, -ίμαι, -ούμαι**

η **παιδαγωγική** (ΟΥΣ.)

η επιστήμη που μελετάει την αγωγή (εκπαίδευση) των παιδιών, τους τρόπους με τους οποίους μαθαίνουν τα παιδιά

ΣΥΓΓ.: παιδαγωγός, παιδαγωγώ

το **παϊδάκι** (ΟΥΣ.)

πλευρό από αρνί ή κατσίκι που το ψήνουμε και το τρώμε

Παϊδάκια στα κάβουνα.

παιδεύω, παιδεύομαι (Ρ.)

1. **προκαλώ μεγάλη στενοχώρια ή κούραση σε κάποιον και τον κάνω να υποφέρει**

Με παίδεψε πολύ αυτή η άσκηση.

ΣΥΝΩΝ.: τάλαιπωρό, βασανίζω, τυραννώ, τυραννέμαι, μορτρώνω

2. **παιδεύομαι:** κάποιος ή κάτι με παιδεύει

Παιδεύτηκα, αλλά τελικά βρήκα το δρόμο.

ΣΥΝΩΝ.: τάλαιπωρούμαι, βασανίζομαι, τυραννέμαι, μορτρώνω

• Η λέξη **παιδεύω** είναι αρχαία ελληνική και σημαίνει διδάσκω.

ΣΥΓΓ.: παιδεμα, παιδεμός, παιδεία, παιδευτικός

ΣΥΝΩΝ.: εκπαιδεύω, μετεκπαιδεύω

το **παιδί** (ΟΥΣ.)

1. **άνθρωπος που έχει μικρή ηλικία**

Τα παιδιά παίζουν στο πάρκο.

ΣΥΝΩΝ.: μικρός, ανήλικος

ΑΝΤΙΘ.: μεγάλος, ενήλικος

2. ο **γιος** ή η **κόρη** κάποιου

παίζω

αρχαία ελληνική (ό) **παίζω**.

ΣΥΓΓ.: παιδάκι, παιδούλα, παιδόπουλο, παιδαρέλι, παιδαρος, παιδικός, παιδιαστικός, παιδικότητα, παιδιαρίζω, παιδιαριζομαι

ΣΥΝΩΝ.: παιδότοπος, παιδομάνι, παιδομάζωμα, παιδίατρος, παιδονόμος, παιδαγωγός, μοναχοπαιδί, παπαδοπαιδί, καλογεροπαιδί, λεβεντόπαιδο, παλιόπαιδο, στερονοπαιδί, ομορφόπαιδο, τρελόπαιδο, βουτυρόπαιδο, μπακαλόπαιδο, νοικοκυρόπαιδο, πλουσιόπαιδο

ο **παιδιάτρος**, θηλ. η **παιδιάτρος** (ΟΥΣ.)

ο γιατρός που ασχολείται με την υγεία των παιδιών

Η παιδιάτρος ζηγίζει το μωρό.

• Η λέξη **παιδιάτρος** είναι σύνθετη και σχηματίστηκε από τις αρχαίες ελληνικές λέξεις (ό) **παίζω**, που σημαίνει παίζω, και (ό) **ή) ιατρός**, που σημαίνει γιατρός. ΣΥΓΓ.: παιδιατρέο, παιδιατρικός

παιδικός, -ή, -ό (ΕΠ.)

αυτός που έχει σχέση με το παιδί ή γίνεται από παιδί

Παιδικά ρούχα.

Το κρυφτό είναι παιδικό παιχνίδι.

παιδική χαρά: δεσ χαρά

παιδικές αρρώστιες: δεσ αρρώστια

παιδικός σταθμός: μέρος όπου πηγαίνουν πολύ μικρά παιδιά, πριν από την ηλικία του σχολείου, για να τα φροντίζουν όταν λείπουν οι γονείς τους

Πήγα στον παιδικό σταθμό πριν από το νηπιαγωγείο.

ΣΥΓΓ.: ► παιδί

παίζω, παίζομαι (Ρ.)

1. **ασχολούμαι στον ελεύθερο χρόνο μου με κάτι που με ευχαριστεί, μόνος μου ή με άλλους, συνήθως χρησιμοποιώντας διάφορα αντικείμενα**

Παίζω ένα παιχνίδι στο κομπιούτερ.

Στο διάλειμμα παίζουμε κνημητό.

Μου αρέσει να παίζω ποδόσφαιρο.

2. **αφήνω κάποιον να παίξει μαζί μου**

α

β

γ

δ

ε

ζ

η

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

υ

φ

χ

καμός

• Η λέξη *χαμομήλι* σχηματίστηκε από την παλαιότερη ελληνική (τό) *χαμαίμηλον*.

ΣΥΓΓ.: χαμομηλάκι

ο **καμός** (ΟΥΣ.)

το να χαθεί κάποιος ή κάτι, κυρίως ο θάνατος κάποιου ανθρώπου

Έκλαψε για το χαμό του πατέρα της.

γίνεται χαμός: γίνεται μεγάλη φασαρία, μεγάλη αναστάτωση

Το Σάββατο το πρωί γίνεται χαμός στο σουπερμάρκετ.

ΣΥΓΓ.: χάνω, χάσιμο, χάση, χασούρα

το **χαμπάρι** (ΟΥΣ.)

είδηση, νέο

Γεια σου, τι χαμπάρια;

παίνομ χαμπάρι: καταλαβαίνω, ανταλαμβάνομαι

Κοιμόμουν και δεν πήρα χαμπάρι τότε γύρισε.

• Η λέξη *χαμπάρι* σχηματίστηκε από την τουρκική *haber*.

το **χάμπουργκερ** (ΟΥΣ. ΑΚΛ.)

σάντουιτς που έχει μέσα μπιφτέκι,

τυρί, σάλτσα και

άλλα υλικά και

συνήθως γίνεται

με στρογγυλό

ψωμί

Έφαγα χάμπουργκερ με

πατάτες.

• Η λέξη *χάμπουργκερ* σχηματίστηκε από τη λέξη *Hamburg*, που είναι μια πόλη της Γερμανίας.

ΣΥΓΓ.: χαμπουργκεράδικο

το **χάμστερ** (ΟΥΣ. ΑΚΛ.)

μικρό ζώο που μοιάζει με το ποντίκι, έχει κοντή ουρά, κοντό τριχωμά και μεγάλα μάγουλα

Μέσα στο κλουβί είναι δύο χάμστερ.

• Η λέξη *χάμστερ* σχηματίστηκε από την αγγλική *hamster*.

ΣΥΓΓ.: χαμστεράκι

κάμω και **κάμου** (ΕΠΙΡΡ.)

καταγής, επάνω στο έδαφος

Στρώσε κάμω το γαλάκι.

ΣΥΓΓ.: ► χαμηλός

ΣΥΝΘ.: χαμογελιάω, χαμογάλαδο, χαμοδέντρο, χαμόσπιτο, κατάχαμα

ο **κάννος** (ΟΥΣ.)

ψάρι που φαίνεται πολύ χαϊζό γιατί έχει το στόμα του συνέχεια ανοιχτό (εξαιτίας της λαυμαργίας του)

Τον μιλούσα και δεν καταλάβαινε τίποτα, μόνο με κοίταζε σαν χάννος!

το **χαντάκι** (ΟΥΣ.)

στενό και μακρύ άνοιγμα στο χόμα, που έχει μικρό βάθος

Ανοιξαν χαντάκια για να φεύγουν τα νερά.

• Η λέξη *χαντάκι* σχηματίστηκε από την αραβική *khanḍaq*.

ΣΥΓΓ.: χαντακίων, χαντάκιωμα

το **χάντμπολ** (ΟΥΣ. ΑΚΛ.)

αθλητικό παιχνίδι που μοιάζει με το ποδόσφαιρο, και όταν παίζεται οι παίκτες δεν κλωτσάνε την μπάλα, αλλά την πετάνε με τα χέρια

Η μπάλα του χάντμπολ είναι ελαφριά.

ΣΥΝΘ.: χειροσφαίριση

• Η λέξη *χάντμπολ* σχηματίστηκε από την αγγλική *handball*.

ΣΥΓΓ.: χαντμπολίστας

η **χάντρα** (ΟΥΣ.)

μικρή μπίλια από γυαλί, πλαστικό ή μέταλλο, που έχει τρύπα στη μέση για να μπορεί κάποιος να την περάσει σε κλωστή ή να τη ράψει σε ύφασμα

Κολιέ από πολύχρωμες χάντρες.

ΣΥΓΓ.: χαντρούλα, χαντρίτσα

κάνω, κάνομαι (Ρ.)

1. δεν έχω πια κάτι που είχα

Έχασα το πορτοφόλι μου.

ΑΝΤΙΘ.: βρισκόω, ανακαλύπτω

Αν φέρεσαι άσχημα, θα χάσεις τους φίλους σου!

ΑΝΤΙΘ.: αποκτώ, κερδίζω

2. (και ως ΟΥΣ.) ο **χαμένος:** δεν είμαι

ο **μικτός** σε πένια, σε κρίματα κτλ.

ΑΝΤΙΘ.: κερδίζω, νικώω

Στον πόλεμο υπάρχουν μόνο χαμένοι.

ΣΥΝΘ.: νικημένος, ηττημένος

ΑΝΤΙΘ.: κερδοσιμένος, νικητής

3. δεν μπορώ να βρω κάποιον ή κάτι

Έχασε τους γονείς του μέσα στο πλήθος.

4. **παθαίνω κακό** ή **ζημιά** από μια πράξη, μια κατάσταση κτλ.

Κάνε αυτό που σου λέω και δε θα χάσεις.

ΑΝΤΙΘ.: ωφελούμαι, κερδίζω

5. δεν προλαβαίνω κάτι

Αν δε φάσουμε τώρα, θα χάσουμε την ταινία.

6. **χάνομαι:** δεν ξέρω πού βρίσκομαι ή πώς θα πάω εκεί που θέλω

Ακολούθη τις ταμπέλες για να μη χαθώ.

7. **εξαφανίζομαι**

Το αστέρι χάθηκε από τον ουρανό.

τα χάνω / χάνω τ' αυγά και τα πασχάλια / καλόθια: σαστίζω

Όταν τους είδα μπροστά μου ξαφνικά, τα έχασα!

Όταν τη βλέπει, χάνει τ' αυγά και τα πασχάλια!

χάνω το χρώμα μου: δεσ χρώμα

• Η λέξη *χάνω* σχηματίστηκε από την παλαιότερη ελληνική *χαώ*, που σήμαινε καταστρέφω.

ΣΥΓΓ.: ► χαμός

ΣΥΝΘ.: χασομέρι

το **χάος** (ΟΥΣ.)

1. το άπειρο του διαστήματος ή γενικά

ένας πολύ μεγάλος κενός χώρος

Παλιά πίστευαν ότι ο κόσμος δημιουργήθηκε από το χάος.

Ο γκρομός ήταν πολύ βαθύς και σκοτεινός, σαστό χάος!

2. **μεγάλη ακαταστασία και αναστάτωση**

Στο σπίτι επικρατεί χάος μετά τη μετακόμηση.

ΣΥΓΓ.: χασοκός, χαιώδης

το **κάπι** (ΟΥΣ.)

φάρμακο σε σφαιρικό συνήθως σχήμα, που το καταπίνουμε με νερό

Χάπια που έχουν βιταμίνες.

• Η λέξη *κάπι* σχηματίστηκε από την τουρκική *hap*.

ΣΥΓΓ.: κάπι...

καράζω

θει κάποιος όταν γίνεται κάτι καλό

ή όταν περνάει ωραία

Ανοίγω τα δώρα μου με χαρά.

ΣΥΝΘ.: ευχαρίστηση, ενθουσιασμός, ικανοποίηση

ΑΝΤΙΘ.: λύπη, θλίψη, στενοχώρια, δυσαρέσκεια, πίκρα, απογοήτευση

2. ο **τρόπος** με τον οποίο δείχνει κάποιος τη χαρά του

Λάμπει ολόκληρος από τη χαρά του!

3. αυτό που μας κάνει να νιώθουμε χαρά

Λάμπει ολόκληρος από τη χαρά του!

είναι χαρά μου που σε ξαναβλέπω!

μια χαρά / χαρούλα: πολύ καλά

Ήμουν άρρωστη, αλλά τώρα είμαι μια χαρά.

κάνω χαρές: δείχνω τη χαρά μου

γεια χαρά: γεια σου

Γεια χαρά, τι κάνεις;

παιδική χαρά: χώρος με κούνιες, τραμπάλες κτλ., για να πηγαίνουν εκεί τα παιδιά και να παίζουν

Την Κυριακή πήγαμε στην παιδική χαρά.

ΣΥΓΓ.: ► χαιρόμαι

ΣΥΝΘ.: χαροποιός, μικροχαρά

η **καράδρα** (ΟΥΣ.)

μακρόστενο άνοιγμα ανάμεσα σε δύο βουνά όπου κυλάει το νερό από χείμαρρους

καράζω, καράζομαι (Ρ.)

1. **κάνω ανοίγματα** με μπετό αντίκειμενο επάνω σε σκληρή επιφάνεια

Χάραξε το πορτοκάλι με το μαχαίρι.

2. **σκαλίζω**

Χάραξε το όνομά του στον κοσμό του δέντρου.

3. **τραβώ γραμμές** επάνω σε χαρτί, συνήθως με τη βοήθεια **χάρακα**

Χαράζω μια γραμμή με το χάρακα.

4. (στο γ' ενικό πρόσ.) **χαράζει:** ξημερώνει

Μόλις χαράζει, ο κόκορας φωνάζει.

• Η λέξη *χαράζω* σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική *χαράσσω*, που σήμαινε αλωνίζω.

ΣΥΓΓ.: χάραγμα, χαραγματιά, χαράκτης,

α

β

γ

δ

ε

ζ

η

θ

ι

κ

λ

μ

ν

ξ

ο

π

ρ

σ

τ

υ

φ

χ

κτένα

ποίο ξεκινάνε οχτώ πλοκάμια
Το χταπόδι απλώνει τα πλοκάμια του.
• Η λέξη *χταπόδι* σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική (ό) *οκτάπους*, η οποία με τη σειρά της σχηματίστηκε από τις λέξεις *οκτώ* και *πούς*, που σήμαινε πόδι.
ΣΥΓΓ.: χταποδάκι

η **κτένα** (ΟΥΣ.)
αντικείμενο, συνήθως από πλαστικό, που έχει μια σειρά «δόντια» και το χρησιμοποιούμε για να χτενίζουμε τα μαλλιά μας
Έσπασαν δύο δόντια από τη κτένα.

• Η λέξη *κτένα* σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική (ό) *κτέλις*.
ΣΥΓΓ.: χτενάκι, χτένι, χτενίζω, χτενίσμα

χτενίζω, χτενίζομαι (Ρ.)

1. ξεμπερδεύω και φτιάχνω τα μαλλιά με χτένα
Χτενίζω το σκύλο μου.
2. **χτενίζομαι**: φτιάχνω τα μαλλιά μου με χτένα ή μου τα φτιάχνουν στο κομμωτήριο
Λούστηκα και μετά χτενίστηκα.
Πρέπει να χτενιστείς για το γάμο.
ΣΥΓΓ.: ► χτένα
ΣΥΝΘ.: ξαναχτενίζω, αχτενίστος

χτες και χθες και εκτές και εκθές (ΕΠΙΡΡ.)

1. την προηγούμενη ημέρα από σήμερα
Σήμερα είναι Πέμπτη και χτες ήταν Τετάρτη.
2. στο πρόσφατο παρελθόν
Μέχρι χτες δεν ήξερε ακόμα να διαβάζει.
ΣΥΓΓ.: χτεσινός
ΣΥΝΘ.: προχτές, αντιπροχτές

χτεσινός, -ή, -ό και **χθεσινός, -ή, -ό** (ΕΠ.)
αυτός που έγινε χτες
Δε θυμάσαι το χτεσινό μάθημα;
ΑΝΤΙΘ.: σημερινός, αυριανός

κτίζω, κτίζομαι και **κτίζω, κτίζομαι (Ρ.)**
φτιάχνω μια κατασκευή χρησιμοποιώντας διάφορα υλικά, όπως τούβλα, τοιμέντο, πέτρες κτλ.
Κτίζουν τις πολυκατοικίες με τοιμέντο.
ΣΥΝΘ.: οικοδομώ
ΑΝΤΙΘ.: γκρεμίζω, κατεδαφίζω
• Η λέξη *κτίζω* σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική *κτίζω*.
ΣΥΓΓ.: κτίσιμο, κτίστης, κτιστός, κτιστικά
ΣΥΝΘ.: ξανακτίζω, άκτιστος, νεόκτιστος, λιθόκτιστος

ο **κτίστης** (ΟΥΣ.)
αυτός που το επάγγελμά του είναι να κτίζει
Ο κτίστης ανακατεύει τη λάσπη.
ΣΥΝΘ.: οικοδόμος
ΣΥΓΓ.: ► κτίζω

κτυπώ/κτυπώ, κτυπιέμαι (Ρ.)

1. φέρνω με δύναμη το πόδι μου, το χέρι μου ή κάποιο αντικείμενο επάνω σε κάποιον ή σε κάτι
Ευτυχώς, οι ληστές δε χτύπησαν κανένα.
ΣΥΝΘ.: δέρνω
Χτυπάω την πρόκα με το σφυρί.
ΣΥΝΘ.: κωπανάω, βαράω
2. **τραυματίζομαι**
Έπεσα κάτω και χτύπησα λίγο.
3. **πέφτει επάνω μου κάτι και με κάνει να πονάω**
Τον χτύπησε ένα αυτοκίνητο.
4. **πετυχαίνω κάποιον ή κάτι με όπλο**
Η αστυνομία χτύπησε τους ληστές.
Ο κληνός χτύπησε ένα λαγό.
5. **κάνω κάτι να βγάλει ορισμένο ήχο**
Χτυπάω το κουδούνι για να μου ανοίξουν.
6. **για κάτι που βγάζει ορισμένο ήχο**
Το τηλέφωνο χτυπάει! Σήκωσέ το.
• Η λέξη *χτυπάω* σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική *κτυπῶ* που σήμαινε κάνω κρότο.
ΣΥΓΓ.: χτύπημα, χτύπος, χτυπητός, χτυπητήρι
ΣΥΝΘ.: κονταροχτυπιέμαι, χτυποκάρδι

ποιος **κάτι**, επάνω σε κάτι άλλο ή σε κάποιον με δύναμη

Το χτύπημα των τηλεφώνων στο πάτωμα. Στον καρβό ανταλλάξαν πολλά χτυπήματα.

2. το **κουδούνισμα**
Το χτύπημα του τηλεφώνου.
3. ο **ήχος που βγαίνει όταν χτυπάει κάτι.**

Άκουσα το χτύπημα της πόρτας.
ΣΥΝΘ.: χτύπος
4. το **σημάδι που μένει επάνω σε μια επιφάνεια που τη χτύπησαν**
Το χτύπημα φαίνεται ακόμα πάνω στο τραπέζι.
Κοίτα το χτύπημα στο γόνατό μου!
ΣΥΓΓ.: ► χτυπάω

ο **κτύπος** (ΟΥΣ.)
1. ο ήχος που βγαίνει όταν χτυπά κάτι

Ακούγονται χτύποι στην πόρτα.
ΣΥΝΘ.: χτύπημα
2. ο **ρυθμικός θόρυβος ενός οργάνου που λειτουργεί**
Ακούγεται ο κτύπος του ρολογιού.
Οι χτύποι της καρδιάς μου.
ΣΥΓΓ.: ► χτυπάω
ΣΥΝΘ.: χτυποκάρδι, καρδιοχτύπι

η **κυλοπίτα** (ΟΥΣ.)
ζυμαρικό σε λεπτά τετράγωνα ή μακροστενα κομματάκια
Αρνάκι στο φούρνο με κυλοπίτες.

χύμα (ΕΠΙΡΡ.)
1. για κάτι που πουλιέται χωρίς να έχει μπει σε θήκη ή σε κουτί
Πουλάει χύμα το κρασί.
2. για αντικείμενα, συνήθως μικρά, που τα βάζουν κάπου χωρίς τάξη
Τα μολύβια είναι χύμα πάνω στο τραπέζι.

ο **χυμός** (ΟΥΣ.)
υγρό που βγαίνει από κάποιο φρούτο ή λαχανικό
Χυμός από καρότα.
ΣΥΝΘ.: ζουμί
• Η λέξη *χυμός* είναι αρχαία ελληνική και σχηματίστηκε από τη λέξη *χέω*. που

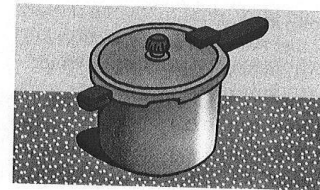
κωματερή

ΣΥΝΘ.: φρουτοχυμός, ντοματοχυμός, χυμοποιώ

κύνω, κύνομαι (Ρ.)
1. αφήνω να πέσει προς τα κάτω κάποιον υγρό, κάποια σκόνη κτλ.
Κύνω νερό στη βεράντα.
Έχυσα κάτω το αλεύρι.

2. **κύνομαι**: καταλήγω στη θάλασσα
Πολλά ποτάμια κύνονται στη Μεσόγειο.
ΣΥΝΘ.: εκβάλλω
κύνω μαύρο δέρμα: δεσ μαύρος
• Η λέξη *κύνω* σχηματίστηκε από την αρχαία ελληνική *χέω*.
ΣΥΓΓ.: ► χυμός
ΣΥΝΘ.: μισοκύνω, νεροχύτης

η **κύτρα** (ΟΥΣ.)
μεγάλη και βαθιά κατσαρόλα
Το νερό βράζει μέσα στη κύτρα.
ΣΥΝΘ.: τσουκάλι

• Η λέξη *κύτρα* είναι αρχαία ελληνική και σχηματίστηκε από τη λέξη *χέω*, που σήμαινε κύνω.
ΣΥΓΓ.: ► χυμός

το **κώμα** (ΟΥΣ.)
το επάνω μέρος της γης που πατάμε, καθώς και το υλικό από το οποίο αποτελείται
Πατάμε πάνω στο κώμα.
ΣΥΝΘ.: έδαφος
Το κώμα της περιοχής είναι καλό για τα φυτά.
ΣΥΓΓ.: χωματένιος, χωματένιος, χωματερή, χωματάκι, χώνω, χώσιμο, χωστός
ΣΥΝΘ.: χωματοδρόμος, χωματοοργικός, κοκκινόχωμα, καστανόχωμα

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ

ρόχος: *αγκομαχητό κίματρο* 3. λογος. Σ: ψυχοράγημα, ψυχομαχητό *προφ.*, χαροπάλεμα *προφ.*

αγκούσα *ουσ.* λογος: 1. Σ: δύσπνοια 2. Σ: δυσφορία, πλάκωμα

αγκύλωμα *ουσ.*: Σ: τσίμπημα₁, τρύπημα₂, βελόνιασμα₂ *προφ.*

αγκυλώνω *ρήμ.*: 1. Σ: τσιπάω₁, κεντάω, τριπάω₂, βελονιάζω₂ *προφ.*: *Τα ακάθια αγκύλωσαν τα χέρια της* 2. Σ: καθλώνω₂, παχύνω; *πολιτική που αγκυλώνει τις διμερείς σχέσεις* • **αγκυλώνομαι**: Σ: παθαίνω αγκύλωση, πιάνομαι₁, σκουριάζω **Α**: ξεπιάνομαι

αγκύλωση *ουσ.*: 1. ΙΑΠΡ: Σ: ακαμψία₁, δυσκαμψία₁, πιάσιμο₄ 2. Σ: δυσπροσαρμοστικότητα: *γραφειοκρατική αγκύλωση* 3. Σ: ακινητοποίηση, καθήλωση, πάγωμα; *αγκύλωση του δείκτη του πληθωρισμού*

αγκυλωτός *επιθ.*: Σ: γαμψός

αγκυλωτός σταυρός: Σ: σβάστικα

αγκυροβόλημα *ουσ.*: Σ: άραγμα₁, προσόρμηση, ελ- λημισμός *λόγ.*

αγκυροβόλιο *ουσ.*: Σ: ράδα, παραβοστάσι, αραξοβόλι₁

αγκυροβολώ *ρήμ.*: Σ: ρίχνω άγκυρα, αράζω₁ • **αγκυροβολεί**: Σ: αράζει, προσορμίζεται, ελλη- μενίζεται *λόγ.*: *Τα καράβια έχουν αγκυροβολήσει λόγω των θελλωδών ανέμων.*

αγκυροδέτης *ουσ.* ΝΑΥΤ.: Σ: μπότσος

αγκονάρι *ουσ.*: 1. Σ: ογκόλιθος 2. Σ: ακρογωνιαίος λίθος₁

αγκωνή *ουσ.* λαϊκ.: Σ: γωνιά₂: *μια αγκωνή ψαμί*

άγλυκος *επιθ.*: **Α**: γλυκός₂: *άγλυκα κουλουράκια / άγλυκα σταφύλια*

αγαπτεύω *ρήμ.* λογος: Σ: ατενίζω, ξεαγαπτεύω *λογος.*: *Από την κορφή του λόφου αγάπτευε το πέλαγος.*

αγνάντι & **αγνάντια** *επιφρ.* λογος: Σ: απέναντι, αντί- κρυ: *Κάθισα αγνάντι στον ήλιο.*

αγνάντιο & **αγνάντι** *ουσ.* λογος: Σ: ξάγναντο *λογος.*

άγνεθος & **άγνεστος** *επιθ.*: Σ: άκλοςτος: *άγνεθο μαλλί Α*: κλωσμένος

αγνεία *ουσ.*: 1. Σ: παρθενιά, αγνότητα₂ 2. Σ: αγαμιά₂ *προφ.*

άγνεστος *επιθ.* → **άγνεθος**

άγνια *ουσ.*: Σ: αδαημοσύνη *λόγ.*, απειρία, αμάθεια; *Ένας πλάτος άγνιας...*

αγνός *επιθ.*: 1. Σ: ηθικός₁, ενάρετος *λόγ.* 2. Σ: άσι- λος, αμόλυντος₂ 3. Σ: άδολος, αγαθός₂, απονή- ρευτος: *αγνός σκοπός* 4. Σ: ανόθευτος₁, γνήσιος; *αγνά υλικά*

αγνότητα *ουσ.*: 1. Σ: αθωότητα₂, παρθενικότητα 2. Σ: παρθενιά, αγνεία₁

αγνού *ρήμ.*: 1. Σ: έχω άγνια, δεν ξέρω: *Αγνού πώς έγινε το συμβάν, δεν ήμουν παρών.* **Α**: γνωρίζω₁, κατέχω₂ 2. Σ: παραβλέπω₂, αδιαφορώ₂, αφηγώ: *Είναι πολύ σοβαρό θέμα για να το αγνήσωμε.* **Α**: ενδιαφερόμαι 3. Σ: περιφρονώ₂, σνομπάρω, φτύνω *προφ.*, τράφω₁₃ *προφ.*: *Με αγνοεί συστηματικά.*

αγνόμονας *επιθ.* → **αγνόμων**

αγνομοσύνη *ουσ.*: Σ: αχαριστία **Α**: ευγνωμοσύνη **αγνώμων** *λόγ.* & **αγνώμονας** *επιθ.*: Σ: αχάριστος **Α**: ευγνώμων *λόγ.*

αγνώριστος *επιθ.*: **Α**: αναγνωρίσιμος

άγνωρος *επιθ.* λογος: Σ: άγνωστος₂, ξένος; *Έφυγαν μακριά σε άγνωστα μέρη.* **Α**: γνώριμος, γνωστός₂, οικείος₁

άγνωστος *επιθ.*: 1. Σ: άγνωρος *λογος.*: *άγνωστες πτυ- χές της ιστορίας* **Α**: γνωστός₂ 2. Σ: ξένος₄: *άγνω- στα πρόσωπα* **Α**: γνώριμος, οικείος 3. Σ: άσημος, αφανής: *άγνωστος συγγραφέας* **Α**: διάσημος, φη- μισμένος, ονομαστός 4. Σ: αδιδακτός; *Στα αρχαία οι μαθητές εξετάζονται σε άγνωστο κείμενο.* **Α**: διδαγμένος

αγόγγυστα *επιφρ.*: Σ: αδιαμαρτύρητα, υπομονετικά, καρτερικά: *Υπέφερε αγόγγυστα.*

άγονος *επιθ.*: 1. Σ: άκαρπος₁, άφορος, χέρσος, στερός₁, στέρφος *λαϊκ.* + *λογος.*: *άγονο έδαφος* **Α**: γόνιμος₁, εύφορος, καρπερός *προφ.* 2. Σ: ατελέ- σφορος, αναποτελεσματικός, άνόφελος: *άγονος διαπραγματεύσεις* **Α**: αποδοτικός, αποτελεσματι- κός

αγορά *ουσ.*: 1. **Α**: πώληση 2. Σ: μαγαζιά: *Κάθε σο- νοικία έχει τη δική της αγορά.* 3. Σ: αγοραστική κίνηση: *Η αγορά είναι ιδιαίτερα πενήνη.* 4. Σ: αγοραστικό κοινό: *διεθνής αγορά* 5. Σ: πιάτσι *προφ.*: *Έχει καλό όνομα στην αγορά.* • **αγορές**: Σ: ψώνια: *Το πατό μου είναι περσινή αγορά.*

αγοράζω *ρήμ.*: 1. Σ: ψωνίζω₁, παίρνω₂, αποκτώ₁ **Α**: πουλάω 2. Σ: εξαγοράζω₁; *Με παροχές προσπα- θεί να αγοράσει ψήφους.*

αγοραίος *επιθ.*: Σ: χυδαίος, πρότυχος₁; *αγοραίος*

αγοραίος έρωτας: Σ: πορνεία

αγοραστής *ουσ.*: Σ: καταναλωτής, μουστερής *λαϊκ.*, *πελάτης*

αγοραστός *επιθ.*: Σ: αγορασμένος, έτοιμος; *πίτα με αγοραστό φύλλο Α*: σπιτικός

αγορεύση *ουσ.*: Σ: λόγος₄, ομιλία₄

αγορεύω *ρήμ.*: Σ: βγάζω λόγο, δημηγορώ, ρητο- ρεύω, μιλάω

αγορητής *ουσ.*: Σ: ρήτορας, ομιλητής

αγόρι *ουσ.*: 1. Σ: γιος 2. Σ: μικρός₁: *το αγόρι για τα θελήματα* 3. Σ: φίλος₂, γκόμενος₁ *προφ.*, αγαπητι- κός *παρωχ.*, εραστής₁: *Τα χάλασε με το αγόρι της.*

αγοροφέρνω *ρήμ.*: 1. Σ: μοιάζω με αγόρι 2. Σ: συ- μπεριφέρομαι σαν αγόρι

άγρος *ουσ.* *λόγ.*: Σ: ιεροσυλία₂, μιάσμα, βεβήλωση

άγουρος *επιθ.*: Σ: αγίνωτος, ανόριμος **Α**: όριμος₁, γινωμένος, μεστός₂

αγράμματος *επιθ.*: 1. Σ: αμόρφωτος, αστοιχειώτος, απαίδευτος **Α**: μορφωμένος, γραμματιζούμενος *λαϊκ.*, *εγγράμματος* *λόγ.* 2. Σ: αναλόβητος

αγραμματοσύνη *ουσ.*: 1. Σ: αμορφοσύα, απαίδευ- σία, αμάθεια₂ 2. Σ: αναλαβητισμός

αγρασαρίστος *επιθ.*: Σ: αλίπατος, αλάδοτος **Α**: γρασαρισμένος

άγραφο δίκαιο: Σ: εθιμικό δίκαιο

άγραφος & **άγραφτος** *επιθ.*: 1. **Α**: έγγραφος *λόγ.*, *γρα- πτός*; *άγραφος συμφωνίες* 2. Σ: κενός₁, άδειος₁: *άγραφη σελίδα / άγραφη κασέτα* **Α**: γραμμένος

αγριάδα *ουσ.*: 1. Σ: αγρίεμα₁ *προφ.*: *Με την αγριάδα και τις απειλές δε βγαίνει τίποτα.* 2. Σ: αγριότη- τα₂, τραχύτητα; *η αγριάδα του τοπίου*

αγριάνθρωπος *ουσ.*: Σ: αγροίκος, άξεστος, θηρίο₂, βλάχος *μειωτ.*, χωριάτης₂ *μειωτ.*, χοντράνθρωπος, κάφρος

αγριαπιδιά *ουσ.*: Σ: αγριαλαδιά, γκορτσιά *λαϊκ.*

αγριαλαδιά *ουσ.*: Σ: αγριαπιδιά, γκορτσιά *λαϊκ.*

αγρίεμα *ουσ.* *προφ.*: 1. Σ: αγριάδα; 2. Σ: επιδείνωση, χειροτέρευση: *το αγρίεμα του καιρού*

αγριεύω *ρήμ.*: 1. Σ: εξαγριώνω, εξοργίζω, ερεθί- ζω; *Μην το αγριεύεις το σκυλί.* **Α**: κατευνάζω, καλμάρω₁ *προφ.* 2. Σ: εξαγριώνομαι, εξοργίζο- μαι, θυμώνω; *Μόλις του το είπα, αγριέψε.* **Α**: πρεμώ₁, γαληνεύω 3. Σ: φοβερίζω₁, εκφοβίζω: *Τον αγριέψα κι αμέσως μαζεύτηκε.* • **αγριέαι**: 1. Σ: δυναμώνει, εντείνεται *λόγ.*: *Αγριέψε ο αέ-*

επιδεινώνεται, χειροτερεύει: *Αγριέψε ο καιρός.* **Α**: γλυκαίνει, μαλακώνει • **αγριεύομαι** & **αγρι- εύω**: Σ: φοβάμαι₁, τρομάζω₂: *Αγριεύτηκα μέσα στο σκοτάδι.*

αγρικώω *ρήμ.* *λαϊκ.* + *λογος.* → **γρικώω**

αγρίμι *ουσ.*: Σ: θηρίο, ζουλάπι: *τα αγρίμι της ζού- γκλας*

αγριόγατος *ουσ.*: Σ: αйлουρος

αγριογούρουνο *ουσ.*: Σ: αγριόχοιρος, κάπρος

αγριοκαίρι *ουσ.* *λογος.*: Σ: κακοκαιρία, αντάρα, *λαϊκ.* + *λογος.*, βρομοκαίρος *προφ.*

αγριοκάτσικο *ουσ.*: Σ: αίγαγρος *λόγ.*

άγριος *επιθ.*: 1. Σ: αδάμιστος₁, ανήμερος: *άγρια ζώα* **Α**: ήμερος₁ 2. Σ: απάτητος₂, δυσπρόσιτος₂, άβρατος, παρθένος; *άγρια φύση* 3. Σ: αυτοφυής: *άγρια βλάστηση* **Α**: φυτευτός 4. Σ: πρωτόγονος₁, απολίτιστος₁: *άγρια φύλη* 5. Σ: βίαιος₁, σφο- δρός; *άγρια επίθεση* 6. Σ: τραχύς₁, σκληρός₂: *άγριο ύψασμα* **Α**: λειός₁, απαλός₁ 7. Σ: αγριωπός, βλοσυρός; *άγρια ματιά* 8. Σ: έντονος, μεγάλος; *άγρια νοσταλγία*

αγριότητα *ουσ.*: 1. Σ: βαρβαρότητα₁, βαναυσότη- τα₁, ωμότητα₁, σκαπίτητα *λόγ.*: *από την αγριό- τητα ως το σύγχρονο πολιτισμό* 2. Σ: θηριωδία, κτηνωδία, κανιβαλισμός₂: *αγριότητες κατά του άμαχου πληθυσμού* 3. Σ: αγριάδα₂, τραχύτητα; *η αγριότητα του τοπίου*

αγριοφονάρα *ουσ.* *προφ.*: Σ: γαϊουροφονάρα, γκά- ρισμο₂

αγριόχοιρος *ουσ.*: Σ: αγριογούρουνο, κάπρος

αγριωπός *επιθ.*: Σ: βλοσυρός: *αγριωπό βλέμμα*

αγρουκιά *ουσ.*: Σ: αγροτόσπιτο

αγροίκος *ουσ.*: Σ: άξεστος, αγριάνθρωπος, χον- τράνθρωπος, κάφρος, βλάχος *μειωτ.*, χωριάτης₂ *μειωτ.*

αγρόκτημα *ουσ.*: Σ: φάρμα, υποστατικό, κτήμα₂

αγρός *ουσ.*: Σ: χωράφι *προφ.*, κτήμα₂

αγρότης *ουσ.*: Σ: γεωργός, καλλιεργητής, σπορέ- ας₁, ξομάχος *λαϊκ.*

αγροτιά *ουσ.*: Σ: αγροτική τάξη

αγροτικό *ουσ.*: Σ: υπηρεσία υπαίθρου

αγροτικός *επιθ.*: 1. Σ: γεωργικός: *αγροτικά προϊό- ντα* 2. Σ: χωριάτικος₁ *προφ.*: *αγροτικός πληθυσμός*

αγροτόσπιτο *ουσ.*: Σ: αγροκία

αγροφύλακας *ουσ.*: Σ: δραγάτης *προφ.*

χρησιμοποιημένος επιθ.: μεταχειρισμένος **A:** αχρησιμοποίητος, καινούριος₂

χρησιμοποίηση ουσ.: 1. **Σ:** χρήση 2. **Σ:** χειρισμός₁ 3. **Σ:** μεταχείριση 4. **Σ:** εκμετάλλευση₁, αξιοποίηση

χρησιμοποιοί ρήμ.: 1. **Σ:** κάνω χρήση: *Χρησιμοποιοί κινητό τηλέφωνο.* 2. **Σ:** χειρίζομαι₁ 3. **Σ:** μεταχειρίζομαι 4. **Σ:** εκμεταλλεύομαι₁: *Τη χρησιμοποιεί για να βγάλει χρήματα.*

χρήσιμος επιθ.: **Σ:** ωφέλιμος: *χρήσιμα σκεύη A:* άχρηστος₅

χρησιμοδοτώ ρήμ.: **Σ:** δίνω χρησμό, προφητεύω, προλέγω₂

χρησιμός ουσ.: **Σ:** μαντεία₂

χρηστικός επιθ.: **Σ:** εύχρηστος, πρακτικός₃ **A:** δύσχρηστος

χρηστός επιθ. λόγ.: **Σ:** ενάρετος λόγ., ηθικός₁

χρίσμα ουσ. λόγ.: 1. **Σ:** ανακήρυξη εκπροσώπου: *Έλαβε το χρίσμα του υποψηφίου για την προεδρία των ΗΠΑ.* 2. **ΕΚΚΛΗΣ:** άγιο μύρο

χρονιά ουσ.: **Σ:** χρόνος₃, έτος * **ΕΚΦ:** τρώω της χρονιάς μου

χρονιάζω ρήμ.: **Σ:** κλείνω ένα χρόνο, χρονίζω₁

χρονιάρης επιθ. λαϊκ.: **Σ:** χρονιάρικος₁ λαϊκ., μονοετής, ενός έτους

χρονιάρικος επιθ. λαϊκ.: 1. **Σ:** χρονιάρης λαϊκ., μονοετής, ενός έτους 2. **Σ:** ετήσιος

χρονιάτικος επιθ. λαϊκ.: **Σ:** ετήσιος

χρονίζω ρήμ.: 1. **Σ:** κλείνω ένα χρόνο, χρονιάζω 2. **Σ:** αργώ, καθυστερώ₁ * **χρονίζει:** **Σ:** διαωνίζεται, παρατείνεται: *Τα προβλήματα χρονίζουν.*

χρονικό ουσ.: **Σ:** ιστορικό

χρόνιος επιθ. λόγ.: 1. **Σ:** μεγάλης διάρκειας 2. **A:** οξύς: *χρόνια αρθρίτιδα*

χρονόμετρο ουσ.: **Σ:** μετρονόμος

χρόνος ουσ.: 1. **Σ:** καιρός₃: *Κερδίζω χρόνο.* 2. **Σ:** χρονολογία: *Δεν προσδιορίζεται ο χρόνος κατασκευής του έργου.* 3. **Σ:** έτος, χρονιά: *Ευτυχισμένος ο νέος χρόνος!* * **χρόνος:** **Σ:** εποχή, περίοδος: *στους νεότερους χρόνους* * **ΕΚΦ:** αφήνω χρόνους

χρονотριβή ουσ.: **Σ:** καθυστέρηση₁, χασομέρι₁ προφ.

χρονотριβή ρήμ.: **Σ:** αργοπορώ₂, καθυστερώ₁, αργώ

χρυσάλλιδα ουσ. ΖΩΟΛ.: 1. **Σ:** νόμφη₂ 2. σπίν. **Σ:** πε-

χρυσάνθεμο ουσ.: **Σ:** αγιοδημητριάτικο λαϊκ.

χρυσάφενιος επιθ.: 1. **Σ:** χρυσαφής: *χρυσάφενια μαλλιά* 2. προφ. **Σ:** μαλαματένιος παρωχ.: *χρυσάφενια κοσμήματα*

χρυσάφης επιθ.: **Σ:** χρυσάφενιος₁

χρυσάφι ουσ. → **χρυσός**

χρυσή ουσ.: **Σ:** ίκτερος

χρυσικός ουσ. παρωχ.: **Σ:** κοσμηματοπώλης, χρυσοχός

χρυσίο ουσ. λόγ. + ειρων.: **Σ:** πλούτος₃, χρήμα

χρυσό ουσ. → **χρυσός**

χρυσοκάνθαρος ουσ.: 1. **Σ:** χρυσόμυγα 2. ειρων. **Σ:** νεόπλουτος

χρυσοκέντητος & χρυσοκεντημένος επιθ.: **Σ:** χρυσοποικιλτος, χρυσοστόλιτος

χρυσόμυγα ουσ.: **Σ:** χρυσοκάνθαρος₁

χρυσοπληρώνω ρήμ.: **Σ:** ακριβοπληρώνω₁

χρυσοποικιλτος επιθ.: **Σ:** χρυσοκέντητος, χρυσοστόλιτος

χρυσός επιθ.: 1. **Σ:** μαλαματένιος παρωχ.: *χρυσό ρολόι* 2. **Σ:** χρυσαφής: *χρυσά μάτια* 3. **Σ:** εξαιρετικός, θαυμάσιος: *χρυσός άνθρωπος*

χρυσός & χρυσάφι & χρυσό ουσ.: 1. **Σ:** μάλαμα παρωχ. 2. **Σ:** θησαυρός: *Η σωτηρία είναι χρυσός.*

χρυσοστόλιτος επιθ.: **Σ:** χρυσοποικιλτος, χρυσοκέντητος

χρυσογοείο ουσ.: **Σ:** κοσμηματοπωλείο

χρυσοχός ουσ.: **Σ:** κοσμηματοπώλης, χρυσικός παρωχ.

χρυσώνω ρήμ.: **Σ:** επιχρυσώνω, μαλαματένιος παρωχ. * **ΕΚΦ:** ~ το χάπι

χρυσώνω το χάπι έκφ.: **Σ:** ωραιοποιώ, εξωραίζω₂: *Η κυβέρνηση χρυσώνει το χάπι των αντιλαϊκών μέτρων.*

χρώμα ουσ.: 1. **Σ:** χρωματισμός: *απαλά χρώματα* 2. **Σ:** απόχρωση, τόνος: *Ο ουρανός πήρε σκοτεινό χρώμα.* 3. **Σ:** βαφή₂, μπογιά προφ. 4. **Σ:** νότα₃, πινακίδα: *πολιτικό χρώμα στη συγκέντρωση* 5. **Σ:** χρωμάτισμα: *Η φωνή της δεν έχει χρώμα.* 6. **Σ:** χαρακτηριστικά: *τοπικό χρώμα*

χρωματίζω ρήμ.: 1. **Σ:** βάφω₁, μπογιατίζω προφ. 2. **Σ:** δίνω χρώμα: *Πρέπει να χρωματίζεις κατάλληλα τη φωνή σου.*

βάνιμο₁ 2. **Σ:** χρωματισμός: *χρωμάτισμα της φωνής*

χρωματισμός ουσ.: 1. **Σ:** χρώμα: *έντονοι χρωματισμοί* 2. **Σ:** χρωμάτισμα: *ο χρωματισμός της φωνής*

χρωματιστός επιθ.: **Σ:** έγχρωμος: *χρωματιστό χαρτί*

χρωστάω ρήμ.: 1. **Σ:** οφείλω₁ 2. **Σ:** έχω υποχρέωση 3. **Σ:** έχω χρέη * **ΕΚΦ:** ~ της Μιχαλούς

χρωστάω της Μιχαλούς έκφ.: **Σ:** είμαι τρελός

χρωστήρας ουσ.: **Σ:** πινέλο

χρωστούμενα ουσ. προφ.: **Σ:** οφειλή, χρέος₁, φέσι προφ.

χτένα ουσ.: **Σ:** τσατσάρα προφ., χτένι λαϊκ.

χτένι ουσ.: λαϊκ. **Σ:** χτένα

χτένισμα ουσ.: **Σ:** κόμμωση λόγ.: *μοντέρνο χτένισμα*

χτες επιφ. → **χθες**

χτεσινός επιθ. → **χθεσινός**

χτίξω & κτίξω ρήμ.: 1. **Σ:** ανεγειρώ λόγ., οικοδομώ₁ **A:** γκρεμίζω₁, καταδαφίζω 2. **Σ:** ιδρύω₂, θεμελιώνω₃, δημιουργώ₃: *Θα χτίσουμε ένα καινούριο μέλλον.*

χτικιάζω ρήμ. προφ.: 1. παρωχ. **Σ:** παθαινω φυματίωση 2. **Σ:** ταλαιπωρώ, βασανίζω₂, παιδεύω₁, πιλατεύω προφ., βγάζω την πίστη₂ προφ. 3. **Σ:** ταλαιπωρούμαι, δεινοπαθώ, βασανίζομαι, παιδεύομαι, μαρτυρώ₂, αναγκάζω, βγάζω το χτικίο προφ., φτύνω αίμα

χτικιάρης επιθ. προφ.: 1. παρωχ. **Σ:** φθιστικός παρωχ., φυματικός 2. **Σ:** αρρωστήρας

χτικιασμα ουσ. προφ.: **Σ:** ταλαιπωρία, παίδεμα

χτικίο ουσ. προφ.: 1. παρωχ. **Σ:** φυματίωση, φθιση παρωχ. 2. **Σ:** ταλαιπωρία, χτικιασμα προφ. * **ΕΚΦ:** βγάζω το ~

χτίσιμο & κτίσιμο ουσ.: 1. **Σ:** οικοδόμηση, ανέγερση λόγ. **A:** γκρέμισμα₁, καταδαφισή 2. **Σ:** ιδρύση₂, θεμελιώση₂, δημιουργία₃

χτίστης & κτίστης ουσ.: **Σ:** οικοδόμος, γιαπιτζής λαϊκ.

χτυπάω ρήμ.: 1. **Σ:** κρούω σπίν., βαράω₁ προφ., κοπανώ₁ προφ.: *Χτυπάει την πόρτα.* 2. **Σ:** προσκρούω₁ λόγ., πέφτω₁₀: *Όπως πάγκαρα, χτύπησα στην κολόνα.* 3. **Σ:** πλήττω₂ λόγ., βρίσκω₃: *Τον χτύπησε κεραυνός.* / *Τον χτύπησε συμφορά.* 4. **Σ:** δέρνω, ξυλοκοπώ προφ. 5. **Σ:** αναδεύω λόγ., ανακινώ₁,

τραυματίζω: *Τον χτύπησε αυτοκίνητο.* 7. **Σ:** τραυματίζομαι: *Χτύπησα άσχημα.* 8. **Σ:** καταπολεμώ, πατάσσω₂ λόγ.: *Ο υπουργός υποσχέθηκε ότι θα χτυπήσει την ανεργία.* 9. **Σ:** επιτίθεμαι: *Χτυπούν την κυβέρνηση με κάθε ευκαρία.* / *Τους χτύπησαν πισώπλατα.* 10. προφ. **Σ:** διεκδικώ: *Χτυπάμε πρωτάθλημα.* 11. προφ. **Σ:** υπενθυμίζω, κοπανώ₁ προφ.: *Μην του χτυπάς συνέχεια το λάθος του.* 12. αρκικό **Σ:** παίρνω: *Δε χτυπάμε κανένα σάντουιτς;* 13. αρκικό **Σ:** κάνω, βαράω₃ προφ. + αρκικό: *Χτύπησα ένεση.* * **χτυπάει:** 1. **Σ:** ηχεί₁, σημαίνει₃: *Χτυπάει η καμπίνα.* / *Το ρολόι χτύπησε μεσάνυχτα.* 2. **Σ:** στενεύει₃, κόβει₁: *Με χτυπάει το παπούτσι.* 3. **Σ:** προσβάλλει: *Η αρρώστια αυτή χτυπάει στα κόκαλα.* * **χτυπιέμαι** προφ.: **Σ:** οδύρομαι, δέρνομαι * **ΕΚΦ:** ~ το κεφάλι μου στον τοίχο

χτυπάω το κεφάλι μου στον τοίχο & προφ. βαράω το κεφάλι μου στον τοίχο έκφ.: **Σ:** μετανιώνω πικρά

χτύπημα ουσ.: 1. **Σ:** κρότος, χτύπος₂ 2. **Σ:** παλμός₂, σφυγμός 3. **Σ:** κρούση λόγ. 4. **Σ:** πρόσκρουση 5. **Σ:** ανάδευση 6. **Σ:** τραύμα, πλήξη: *Έφερε πολλά πλά χτυπήματα στα πλευρά.* 7. **Σ:** καταπολέμηση 8. **Σ:** επίθεση₂, πλήγμα

χτυπητή ουσ. προφ.: **Σ:** τυροκαυτερή, κοπανιστή

χτυπητήρι ουσ. προφ.: **Σ:** αναδευτήρας: *χτυπητήρι για φραπέ*

χτυπητός επιθ. προφ.: 1. **Σ:** χτυπημένος: *χτυπητό αυγό* 2. **Σ:** σφυρήλατος₁, σφυρηλατημένος 3. **Σ:** έντονος: *χτυπητές διαφορές* 4. **Σ:** φανταχτερός, φαντεζί: *χτυπητά χρώματα* 5. **Σ:** σημαντικός₂, σοβαρός: *χτυπητό λάθος* 6. **Σ:** χαρακτηριστικός₃, τυπικός: *χτυπητό παράδειγμα*

χτυποκάρδι ουσ. προφ.: **Σ:** καρδιοχτύπι

χτύπος & κτύπος ουσ.: 1. **Σ:** κρότος, χτύπημα₁ 2. **Σ:** παλμός₂, σφυγμός

χτυήλι ουσ. λαϊκ.: **Σ:** οκτώηχος

χυδαιολογία ουσ.: 1. **Σ:** αισχρολογία₁, βωμολοχία, λόγ. 2. **Σ:** αισχρολόγο, παλιόλογο, παλιοκουβέντα: *Μη λες χυδαιολογίες.*

χυδαιολόγος ουσ.: **Σ:** βρομόστομος προφ., βωμολόχος λόγ., βρομώλασσα προφ., αισχρολόγος

χυδαιολογώ ρήμ.: **Σ:** αισχρολογώ, βωμολοχώ λόγ.

χυδαίος επιθ.: **Σ:** πρόστυχος₁, αισχρός

χυδαίοτητα ουσ.: 1. **Σ:** ελεεινότητα, ευτέλεια, ποταπότητα 2. **Σ:** παλιανθρωπιά₂, βρομιά₄

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

